

9. Про оголошення рішення колегії МВС України: наказ МВС України від 31 лип. 2008 р. № 370 // Програма протидії злочинам проти життя та здоров'я особи на 2008-2012 рр.: рішення колегії МВС України від 25 лип. 2008 р. № 17км/1. URL: umdpl.info/files/docs/1288074253.doc.

10. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19.

11. Про внесення змін в наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5: наказ Міністерства юстиції України від 27 лип. 2015 р. № 1350/5. URL: <https://minjust.gov.ua/news/47479>.

Косиченко Олександр Олександрович

к.т.н., доц., доцент кафедри

Кокарєв Іван Васильович

к.е.н., доц., доцент кафедри

економічної та інформаційної безпеки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВПЛИВІВ НА РІВЕНЬ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Про серйозність ситуації в сфері впливу на особистість в інформаційному просторі свідчить широке використання для опису цього процесу такої термінології: інформаційна війна, інформаційна зброя, інформаційна диверсія, інформаційний тероризм і т.п. Говорячи про безпеку особистості в інформаційному просторі, крім поняття «погроза» слід також використовувати термін «насильство». Звичайно, під ним розуміється фізичне насильство над особистістю. У той же час можна й потрібно говорити про насильство над особистістю в соціальній сфері. Погроза – це потенційна небезпека, а інформаційне насильство – реалізація погрози, примусовий інформаційний вплив на свідомість людини.

У цей час особливу актуальність здобуває проблема інформаційно-психологічної безпеки громадян України, що обумовлено багатьма факторами. З одного боку, це складні, часом суперечливі й негативні процеси в політичній, соціально-економічній і духовій сферах, до яких відносяться:

- руйнування старої адміністративно-командної системи й важке становлення нової української державності, заснованої на демократичних принципах, на принципах ЄС.

- зниження рівня життя;

- розшарування суспільства на багатих і бідних, погіршення відносин між людьми;

- недооцінка національних і культурно-історичних традицій України;

- зміна геополітичної обстановки;

- деструктивна роль різних тоталітарних релігійних сект;

- падіння престижу та ослаблення найважливіших соціальних і культурних інститутів держави – науки, освіти, виховання;

- ріст злочинності.

Усе це, природно, може знизити стійкість особистості, її психіки до різних деструктивних інформаційних впливів. Особистість вважається стійкою, якщо вона здатна зробити критичний аналіз, оцінку сприйнятої інформації, а також прийняти правильне рішення. Це повинне бути в умовах росту ефективності засобів інформаційного впливу на психіку. Сучасні й перспективні інформаційні технології та засоби дозволяють керувати інформаційною взаємодією людьми, суспільною свідомістю і контролювати їх. Зокрема, є потенційні можливості контролювати комунікації, створювати й протиправно використовувати бази персональних даних, здійснювати схований інформаційний вплив на психіку людей і т.п.

Об'єктами забезпечення інформаційно-психологічної безпеки є:

- окремі громадяни, що представляють різні групи суспільства;
- окремі організації, групи та особи, конкретні представники органів державної влади та керування, армії та інших силових структур, виробничих, фінансових і інших структур, що здійснюють діяльність, яка має важливі соціальні наслідки;
- організовані масові об'єднання та самодіяльні групи громадян із власним особливим укладом життя, системою мотивації, психічним складом, менталітетом (переселенці, біженці та ін.);
- населення конкретних регіонів;
- суспільні та політичні організації, суспільно-політичні рухи і партії;
- духовна сфера суспільства, у тому числі системи освіти й виховання, системи масової інформації, що впливають на соціальну поведінку й організацію життєдіяльності людей.

Інформаційно-психологічна безпека перелічених об'єктів створює умови для забезпечення психічного здоров'я кожної окремої особистості та населення країни в цілому, надійного функціонування державних і суспільних інститутів, а також формування індивідуальної, групової й масової свідомості з метою прогресивного розвитку суспільства.

Засоби інформаційного впливу на особистість досить різноманітні. На наших очах з'явився новий наймогутніший засіб інформаційного впливу – Інтернет, на черзі техніка й технології віртуальних реальностей, що обіцяють воістину фантастичні перспективи.

Як відомо, візуальна інформація найбільш інформативна й діюча. Ефективність впливу цих і інших каналів на особистість істотно підвищується за рахунок активного розвитку й широкого застосування нових інформаційних технологій. Інформаційні технології – величезне благо для людства. Але в той же час у руках зловмисників це страшна зброя; головна небезпека полягає в несанкціонованому доступі до його джерел або споживачів інформації. Останнє і є інформаційний вплив на особистість.

Особливо слід підкреслити величезні можливості в цій сфері сучасних засобів масової інформації. По суті, сьогодні ЗМІ – практично єдина структура, через яку населення щодня, щогодини одержує інформацію про процеси в країні, регіоні, світі. Вони буквально нав'язують різні ідеологічні погляди. Тому не можна не погодитися з думкою, що сьогодні ЗМІ в Україні можуть виступити й у якості сили, що стабілізує обстановку в суспільстві.

Як відомо, телебачення покликано інформувати, просвіщати й розважати.

Звернене безпосередньо до людини й суспільства, воно має величезну силу інформаційного впливу. У нових соціально-економічних умовах ця функція стала реалізовуватися більш відверто й агресивно. У зв'язку з комерціалізацією ЗМІ, з екранів на особистість і суспільство обрушився надлишковий потік деструктивної інформації. Наслідком панування рекламних пауз на телебаченні є вплив на психіку мільйонів людей. Це пряме грубе порушення прав людини – права на вільний вибір. Реклама не повинна уриватися у свідомість людини, а заздалегідь оголошуватися в програмі, для того, щоб кожний мав можливість вибирати її за власним бажанням. У ринковій економіці інформація давно стала товаром, продуктом, послугою. А це означає, що з метою забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості необхідно використовувати закони, що захищають споживача від недоброякісної інформаційної продукції й послуг.

У число першочергових заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки особистості, входять наступні:

1. Розвиток інформаційної культури населення, у тому числі розвиток особистісних способів активного й пасивного захисту від небезпечних інформаційних впливів.

2. Основним і, можливо, єдиним гарантом дотримання прав і свобод особи в інформаційному просторі є держава. Цю функцію воно може реалізувати тільки через відповідні закони. Слід зазначити, що законодавство в інформаційній сфері не має аналогів в історії. Тому до його розробки крім юристів повинні бути притягнуті фахівці різних областей, у тому числі інформаційних технологій, психології, соціології, педагогіки і т.д. Необхідно на основі порівняльного аналізу права різних країн працювати на випередження в створенні інформаційних законодавчих актів, а не тому що це робиться. На жаль, законодавство України в інформаційній сфері відстає від законодавства інших країн.

3. Розширення міжнародного співробітництва з питань безпеки в інформаційному просторі. Діапазон проблем для обговорення в рамках такого співробітництва досить широкий.

Без реалізації зазначених і інших заходів, спрямованих на створення необхідних умов для безпечного розвитку особистості в сучасних умовах, немислимо й сталий розвиток економіки, і саме майбутнє розвитку України. Безпека кожного визначає безпека всіх, у тому числі держави.

Інформатизація суспільства породжує проблеми інформаційної безпеки, головні з яких – проблема інформаційних воєн і інформаційного тероризму. Вони носять глобальний характер, але для України здобувають особливу гостроту, що обумовлене її геополітичним, економічним становищем і зовнішніми погрозами. У сучасному суспільстві інформаційна безпека є найважливішим компонентом національної безпеки. Від неї в значній мірі залежить рівень економічної, оборонної, соціальної, політичної й інших видів безпеки. У теорії й практиці інформаційної безпеки можна виділити два напрямки: захист інформації й інформаційно-психологічну безпеку. Інформаційно-психологічна безпека створює умови для забезпечення психічного здоров'я окремої особистості й населення країни в цілому, надійного функціонування державних і суспільних інститутів, а також формування індивідуальної, групової й масової свідомості, націленого на прогресивний розвиток суспільства.